

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 13. januarija 1893.

Politiški oddelek.

Deželna avtonomija.

I.

Mi smo že nekolikokrat v našem listu izrekli svoje mnenje o deželni avtonomiji. Zagovarjati smo morali je celo proti prvemu slovenskemu dnevniku. Sedaj bi o tej stvari zopet ne pisali, da je ni „Südsteierische Post“ v svoji 97. številki lanskega leta sprožila in izrekla, da je strah, ki ga imamo pred deželno avtonomijo neutemeljen. Južnoštajerski list potem modruje, da bi bilo za Slovence le koristno, ko bi prišli v kako deželno skupino, v kateri bi imeli večino. Mi se v tem popolnoma vjemamo z gospodom piscem dotičnega članka. Le želeli bi bili, da bi bil nam celo stvar bolj pojasnil, kako si on predstavlja to deželno skupino, in svoje mnenje podprl tudi s statističnimi podatki. Tako vprašanje se ne sme tako površno razpravljati.

Da bi bili vsi Slovenci zjedinjeni v jedno skupino dežel, bi se morala zjediniti najmanj Štajerska, Koroška, Kranjska in vsa Primorska. Ali morda imajo večino v teh deželah Slovani. V Celovcu izhajajoči „Mir“ je to jedenkrat zatrjeval in svojo trditev tudi podpiral z nekimi številkami. Od kod je dotične številke vzel, ne vemo, najbrž iz kakega starega zemljepisa. Da se pa s sedanjimi faktičnimi razmerami ne vjemajo, je pa dovolj jasno iz tega, da se toliko ločijo od izida poslednjega ljudskega številenja. Po tem ljudskem številenju je pa v omenjenih deželah 1,459.228 Nemcev in Italijanov in le 1,319.189 Slovanov, prvih je torej za celih 140 tisoč več. Mi ne bomo trdili, da niso marsikje kacega Slovence za Nemca ali Italijana vpisali, ali tolika pa razlika ne more biti.

Pri tem je pa treba pomisliti, da imajo v teh deželah Nemci in Italijani večino kapitala v rokah in ta je jako odločilen pri raznih volitvah. Tudi imamo sedaj

zastopstvo interesov in pri volitvah ne odločuje število prebivalstva, temveč pride v poštev tudi, koliko kdo davka plačuje. Ker so tovarne, rudniki in večje trgovine v nemških ali pa italijanskih rokah, je tedaj naravno, da bi Nemci in Italijani v večini okrajev imeli prevago. Posebno je pa treba pomisliti, da je vse veleposestvo na Kranjskem, Koroškem in Štajerskem v nemških rokah. Veleposestniki pa sedaj volijo veliko število poslancev v postavodajne zastope. Te pravice si veleposestniki ne bodo dali kar tako izviti iz rok. Če se bodo sedanje dežele združevale in se bode torej preosnova Avstrije vršila nekako na zgodovinski podlagi, se tudi tedaj ne bodo mogle vzeti grajščakom sedanje predprave, ker imajo tudi nekako zgodovinsko podlago. Posebno če bi se hkratu z izvajanjem češkega državnega prava taka preosnova vršila, bi mi veleposestvu ne mogli odvzeti predpravice, ker bi češki velikaši že zaradi tastnih interesov predpravice veleposestnikov branili. Tako najivni ne smemo biti, da bi se nadejali, da se bodo nam Slovincem na ljubo dale razmere pri nas ugodneje vravnati.

Pozabiti pa tudi ne smemo, da je italijanska in nemška kultura večja od naše. Večja kultura pa tudi močno vpliva na politiko. Narodi, ki so kulturno že napredovali in imajo tudi vse pogoje za daljši napredek, večkrat celo druge politično podjarmijo, ako so tudi številno morda nekoliko slabejši.

Na to se pa ne smemo zanašati, da bi v vseh rečeh Italijani in Nemci ne bili jedini proti nam. Radi bi mi vedeli, v kolikih slučajih se je že primerilo, da bi Italijani podpirali Slovence proti Nemcem, ali pa Nemci proti Italijanom. Nič boljše ne bode potem, če se osnuje taka skupina, o kakeršnej smo gori govorili. Sporazumljenja mej Nemci in Italijani bi tudi v bodoče nobena stvar ne motila; ker smo mej nje zaklinjeni mi Slovani, tako se nemški in italijanski interesi nikjer ne zadevajo drugi v druge. Nemci ne bodo skušali Italijanov ponemčevati, Italijani pa Nemcev ne raznarodovati. Oboji bodo delovali le proti nam. Če kdaj pride do tega, da si Nemci in Italijani vkupé zadenejo, tedaj bodo pač mislit

na Slovence prepozno, ker bodemo skoro popolnoma potujčeni.

Glasilo koroških Slovencev je lani se sklicevalo na to, da bodo nas podpirali nemški konservativci. To ni popolnoma prazno. Dosedaj so bili nemški konservativci še nam precej zvesti. Semtrtja se je pa vendar opazovalo, da vsi nemški konservativci tudi niso tako naklonjeni nam. Najbolje pohvaliti moramo v tem oziru Tirolce. Da Štajerski nemški konservativci niso tako zanesljivi, ve pač tudi „Südsteierische Post.“ Prigodilo se je nekajkrat, da so pustili Slovence na cedilu. Znano je tudi, da so bili Slovenci in nemški konservativci dogovorili, da bodo v skupini kmetskih občin volili jedenkrat nemškega konservativca, drugikrat pa Slovenca v deželni odbor. Slovenski poslanci so ostali mož beseda in dali vsi svoje glasove nemškemu konservativcu. Pri novih deželnozborskih volitvah se je položaj v toliko premenil, da so sami nemški konservativci dobili večino v tej skupini. Posledica temu je bila, da so nemški konservativni poslanci iznašli, da sedaj dotični dogovor več ne velja, ker se je položaj premenil. Z drugimi besedami bi se to reklo, da so štajerski nemški konservativci pripravljani podpirati Slovence, ako jih potrebujejo, drugače pa ne. Pri vsej toliko proslavljanju pravičnosti nemških konservativcev je vendar prišlo, da tretjina štajerskega prebivalstva nima svojega zastopnika v deželnem odboru. Da bi bilo pravično, da bi blizu polmilijona štajerskih Slovencev izmed šestih deželnih odbornikov vsaj jednega imeli, mislimo, da ne boče nikdo oporekal. In štajerski konservativci bi bili lahko Slovencem do tega pripomogli, da jim niso bile lastne strankarske koristi in predprave nemškega prebivalstva več kakor stroga pravičnost, ravno tako kakor liberalcem. To je faktum, na katerega Slovenci nikdar ne smemo pozabiti, kadar premišljujemo o tem, kako naj vredimo bodočo politiko.

Po preosnovi avstrijske države na podlagi združenja dežel v večje skupine bi se utegnulo tudi pripetiti, da bi kmalu konservativci nas več ne potrebovali, in potem bi nas utegnili pustiti na cedilu, kakor so že v gori omenjenem slučaju. Glavna stvar nemških konservativcev je okrajšanje šolske dolžnosti in pa verska šola. Prvo bi nemški konservativci dosegli po taki preosnovi najbrž tudi brez nas. Na Kranjskem in Primorskem je tako že šestletna šolska dolžnost in zaradi jednakejše vredbe bi se najbrž vvela tudi na Štajerskem in Koroškem. Pa tudi kar se tiče verskega značaja šole, bi liberalci znabití bili pripravljani kaj dovoliti konservativcem, da bi se le ž njimi zavezali proti nam. Pozabiti ne smemo, da je mej štajerskimi nemškimi liberalci in nacijonalci in pa dunajskimi liberalci nekaj razlike. Poslednji se trdo drže nekaterih liberalnih načel, štajerski so pa v prvi vrsti le nasprotniki Slovencev, v družih ozirih se pa da pogajati ž njimi. Glasovali so tako za omejenje ženitev nemaničev, kar je odločno proti načelom družih liberalcev. Tako bi tudi zatajili novodobno šolo, če jim kon-

servativci obljubijo podporo proti Slovencem. In v tem slučaju bi nastopila za našo narodnost resna nevarnost.

Iz povedanega naj pa nikdo ne sklepa, da smo mi proti sodelovanju z nemškimi konservativci v parlamentarnih zastopih. Ž njimi že sodelujemo trideset let in smo marsikak boj že izbojevali. Samo to smo hoteli reči, da jim v vsem slepo ne zaupajmo. Ravnati se je pa nam tudi po pregovoru, da je srajca nam bližje, kakor suknja. Nemški konservativci so v vse drugačnem položaji, kakor mi. Boja za obstanek narodnosti ne poznajo in torej prav ne morejo razumeti naših teženj. Poleg tega pa nanje pritiska tudi nemško javno mnenje, nemški volilci. Pomisliti je treba, da ima tudi nemško prebivalstvo dobiček od predpravice nemštva. Nemški sinovi ložje dobivajo službe in tudi še marsikaka druga drob-tina odpade Nemcem. Tega tudi nemški konservativci popolnoma ne prezirajo, ker so tudi sinovi nemškega naroda. Dokler smo mi Slovenci jim potrebni zavezni, se to tako očitno ne kaže, kakor se utegne še kedaj. Previdnost je pa lepa in koristna lastnost, posebno v političnih bojih. In čim važnejše je vprašanje, tem previdnejše je nam biti, da ne zagazimo v kake velike težave in nevarnosti, iz katerih bi ne bilo izhoda.

Politični pregled.

Državni zbor bode najbrž razpuščen, ako se ne posreči grofu Taaffeju skrpiti kake nove večine. Te dni so bili na Dunaji načelniki deželnih vlad in ministerski predsednik se je že posvetoval ž njimi o morebitnih novih volitvah in jim dajal instrukcije. Slovenci se sedaj novih volitev nikakor ne moremo posebno veseliti, ker nismo jedini. Kdo ve, če bi zaradi domačega razkola Nemci ne pridobili kacega mandata. Spominjamo se le predobro žalostnega izida državnozborskih volitev 1874. leta, ko je tudi v obeh slovenskih taborih veljala le srčnost, odrivala se pa modrost. Dosti boljših vspehov tudi sedaj nimamo pričakovati.

Modrost velja. — Sobotni „Slovenec“ polemizuje s „Slovenskim Narodom“ hoče čitatelje prepričati, da je v boji prva srčnost. Mi ne bodemo preiskovali, kje so se Slovencevi gospodje učili strategike. Toliko pa vendar moramo opomniti, da v sedanjem veku tudi na bojiščih že davno ni srčnost prva, temveč modrost. Vojskovodja mora najprej poklicati svojo modrost za svet. Še le, ko je modrost govorila, potem pride srčnost na vrsto. Zaradi tega pa navadno zapoveduje vojski kak star general, o katerega hrabrosti že ni več dosti pričakovati; pač pa od njegove modrosti. Še bolj pa ta velja o političnih bojih, kjer se bijejo boji z uma svitlim mečem. Politik, ki vsake stvari poprej vsestranski ne prevdari in večkrat poleg modrosti ne popraša še zmernosti, bode javaljne dosti opravil. Srčnost je lepa čednost, ali voditi jo mora povsod modrost, toraj modrost velja!

Nova večina. — Ta teden vrše se pogajanja ob osnovi nove večine. Najprej je bil grof Taaffe povabil zastopnike zjedinjene leve, potem pa načelnike poljskega in konservativnega kluba. Na to pa zopet levičarje, da jim je razložil, kaj da žele konservativci in Poljaki. Osnovi večine se pa baje stavijo precejšnje težave. Levičarji bi radi pri tem si zagotovili predprave nemštva, čemur se pa odločno ustavljajo konservativci in Poljaki. Levičarji bi najrajši videli, da bi se Hohewartov klub v novo večino ne vzprejel, ali Poljaki v tem slučaju nečejo sodelovati z levičarji. Pogajanja bodo gotovo še